

Pohádka

-specifické téma vývojové psychologie:

Literatura:

- Černoušek, M. (1990). Děti a svět pohádek. Praha: Albatros.
-o psychologický význam vyprávění a četby pohádek. Význam klasických pohádek, obecný význam a smysl pohádek v dětském životě (co se odehrává v mysli dítěte při četbě, naslouchání, při sledování)
-rozebírá některé klasické pohádky. Poukazuje na znázornění vývojových úkolů v pohádkách a na význam pro D
- Marie-Louise von Franz (orig. 1986, ČR: 1998). Psychologický výklad pohádek. Smysl pohádkových vyprávění podle jungovské archetypové psychologie. Praha: Portál.
Překlad: Kristina a Jan Černí
- Bruno Bettelheim (orig. 1975, 1976, ČR: 2000). Za tajemstvím pohádek. Praha: NLN
Překlad: Lucie Lucká

Charakteristika klasické pohádky:

-Klasická x moderní pohádka

„Klasická pohádka“ - je ta, která dokázala svou živost v nadčasové dimenzi. Přežívá generace, aniž by omšela nebo se vytratila. (Černoušek)

= Jedinečný umělecký útvar, který čerpá svou existenci z nezníčitelné lidové kultury.

- Jednoduchá fabule
- jasná polarizace dobra a zla-
- pochopitelné zápletky
- krása jazyka, předvádí chaotický
- nesrozumitelný svět před vyvíjející se dětskou duší ve smysluplných obrazech.
(Černoušek)

-vymezení: mýtus x jedineční hrdivé, kteří plní příkazy Bohů, často smutný konec

Význam pro psychologii:

-výklad významu pohádek, vztah ke kulturní antropologii, obsaženo **kulturní dědictví**, souvislost s kolektivním nevědomím

-výklad pohádek: hermeneutika

-psychoterapie-práce s pohádkou, vyprávění příběhu T-D

-vývojová psychologie

- Význam pohádek pro vývojovou psychologii

-vycházejí z lidové kultury a díky svým specifickým charakteristikám oslovují člověka ve všech stadiích vývoje. Pohádky tvořili dospělí a vyprávěli si je mezi sebou.

Obsahově se v pohádkách řeší řada vývojových úkolů, jak naznačují autoři, kteří se pohádkami zabývali z psychologického hlediska (Bettelheim, Černoušek).

P-představují složitou síť ovinu metafor psychického vývoje D v nezávislého dospělého, ve jedinečnou osobnost

Specifický význam pro dítě a jeho vývoj. Autoři se odvolávají především na předškolní věk. Abychom pochopili význam, jaký musíme mít pohádka pro Preš D, musíme si uvědomit jeho Psych. charakteristiky v tomto vývojovém období.

Předškolní věk:

Myšlení: kog. vývoj je ve stadiu předoperačního (**prelogického**) myšlení dle Piageta.

Myšlení je:

Obrazné, konkrétní

animistické. Vše kolem je oživeno a má skrytý řád, jemuž dítě nerozumí. Vše se může obrátit proti němu nebo stát s ním proti něčemu. Svět dospělých musí být srozumitelně převeden do dětského chápání.

-egocentrické (je vázáno na činnost dítěte, zakrývá si oči, aby ho druzí neviděli). Projevuje se ve vnímání prostoru (jak se mu věci jeví, blízké věci velké apod.) Chápání času-dítě měří čas prostřednictvím opakujících se jevů, prezentismus.

-antropomorfní (všechno polidšťuje, věcem se přisuzují lidské vlastnosti)

-synekretické myšlení podle Piageta (oživováním hraček a projikováním do nich) také fyziognomickém.-To koresponduje s pohádkovými přeměnami lidí ve zvířata a věci či polidštění některých věcí.

-magické (dovoluje měnit fakta podle vlastního přání, založené na víře v nereálné možnosti a na fantazii) **animistické** (víra v nadpřirozené bytosti)

-artificialistické (všechno se dělá)

emotivita: mohou se objevit strachy a úzkosti z různých věcí, ze tmy, následkem některých událostí, které nejsou schopny zpracovat

sociální role: důležitost rodiny-požadavky rodičů, někdy konflikty. Sourozenecká rivalita

Předoperační stadium (2-7)

a) Fáze symbolického a předpojmového myšlení (2-4)

(18m/24m) začíná aktivně rozvíjet mentální reprezentace. Vynalézá nové prostředky s použitím mentálních kombinací (aha-zážitků) Experimentuje s hmotnými objekty. V této době je ve fázi symbolického (předpojmového) myšlení. Užívá slov, které mají zatím charakter předpojmů (něco mezi konkrétními věcmi a obecnou třídou)

b) Stadium názorného myšlení (4-7)

Přibližně na přelomu 3./4. přechází ze stadia symbolického do názorného (intuitivního). Nyní uvažuje již v obecných pojmech, které vznikají na základě vystižení podstatných podobností. Ve svých úsudcích je však stále vázáno na názor (do té doby dle analogií). V úsudcích se projevuje centrace-tendence zaměřit se na jeden aspekt komplikovaného objektu (problému).

Motorický vývoj: zdokonalování, zlepšenou pohybovou koordinaci, hbitost a eleganci pohybů.

J.P.: názorné a intuitivní. Typickým znakem je egocentrismus, fenomenismus a magičnost (interpretace reality tak, aby byla srozumitelná, přijatelná: zkreslení, vyloučení informací). Jeho poznání musí mít absolutní platnost-potřeba orientace ve světě. Diferencuje se tzv. egocentrická řeč (prostředek k uvažování)

-Sebepojetí-vliv rozvoje pozn. procesů. Přejímá názory druhých na sebe nekriticky tak, jak jsou mu prezentovány. O sobě mluví egocentricky-tendence k fantazijnímu zkreslení sebepojetí. Chlapecká x dívčí role.

-Socializace- hl. v rodině: osvojení základních norem chování, s nimiž se postupně ztotožňuje. Důležité je především to, jak bude jejich dodržení oceněno. Důležité je, jak bude oceněno. Rodiče slouží D jako modle různých rolí (vzor k identifikaci).

Postupně se uvolňuje vázanost na rodinu a na dospělé. D navazují kontakt s vrstevníky. Výběr kamaráda: důraz na shodu v obl. potřeb a zájmů. Postupná diferenciací rolí ve vrstevnické skupině. D se zde učí soupeřit i spolupracovat.

Funkce pohádky a její význam pro dítě:

-poskytuje **smysluplnou interpretaci světa** nesrozumitelného dospělých
-strukturovat skutečnost-vnést smysl a řád do dětem původně nesrozumitelného, skoro chaotického světa, do světa, kterému nemohou hlavně předškolní děti porozumět. (Děti chápou svět v úplně jiných dimenzích než dospělí.)

-nezastupitelnost pohádek v dětském vývoji. S dětmi se musí pohádky **spoluprožívat**. Nenahraditelnost vyprávění nebo alespoň předčítání. (Pohádka je útvar uměleckého slova a byla složena k vyprávění.) Útvar uměleckého slova složený k vyprávění: obraznost slova má vyvolávat **skryté obrazy, imaginace, dřímající v dětské psychice, v mysli posluchače**. Vyprávěním dáváme do slov své city. (bez moderní aparatury) Vzniká **komunikační kontakt s dětmi**. Vyprávění-naslouchání. **Pocit důvěry a vzájemnosti**.

-odpovídají na některé základní psychické potřeby dětí a souzní s nimi. Většinou na takové potřeby, které nemohou být ovlivněny dobou, v níž děti vyrůstají, které jsou podstatě stále totožné: např. vztah k rodičům, sourozencům.

-na potřeby lásky, důvěry ve svět, na potřeby poznávání mezilidských vztahů, potřeby zvládnutí strachu a především potřeby rozvíjet pocit životního smyslu.

Rodiče

-respektovat dětské strachy a úzkosti a nevyhýbat se takovým tématům v pohádkách